

Perskaityk tekstą.

DOMU

Ž reliktinės rūšys – augalų arba gyvūnų rūšys, išlikusios iš senesnių epochų

Raudonoji knyga – pasaulio, šalies, regiono retų ir nykstančių augalų ir gyvūnų rūšių sąrašas

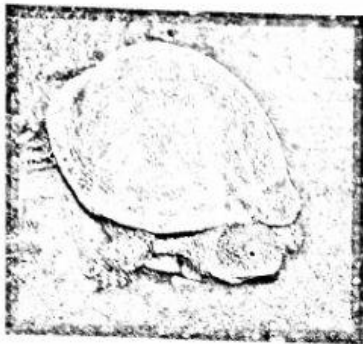
Selemonas Paltanavičius

BALINIS VĖŽLYS

Lietuvoje gyvena vienintelė vėžlių rūšis – baliniai vėžliai. Per Pietų Lietuvą eina šios rūšies paplitimo riba, todėl toliau į šiaurę jų jau neaptinkama.

Baliniai vėžliai gyvena mažuose vandens telkiniuose, kur gausu maisto ir yra palyginti ramu. Anksti pavasarį, kai dar tik pradeda tirpti jų apgyventų vandens telkinių ledas, vėžliai palieka savo žiemovietes ir išlenda į paviršių pasišildyti. Kaip ir kitiems šaltakraujams gyvūnams, jiems labai svarbu sušilti. Tik tada jie gali maitintis ir virškinti maistą.

Baigiantis pavasariui ar vasaros pradžioje patelės šliaužia ieškoti gerai saulės šildomų smėlėtų pašlaičių², jose išsirausia duobutes ir deda kiaušinius. Vėžliukai išsirita dar tą patį rudeni, tačiau dažnai savo lizde peržiemoja ir į vandens telkinius traukia tik pavasarį. Suaugę vėžliai žiemoja vandens telkinių dugne. Lietuvoje baliniai vėžliai užauga gana dideli, jų kiautas (karapaksas) būna 25–30 cm ilgio. →

Lietuvoje baliniai vėžliai gamtoje ilgiausiai išsilaikė Dzūkijoje. Dar ir dabar Lazdijų ar Alytaus rajonuose ne vienas kaimo senolis pasakoja apie „geležines varles“, gyvenusias jų kūdroje. Sako, kad vyrai čia šienaudami net dalgius¹ į vėžlių kiautus nulauždavę. Dabar to nėra, nors vėžliai keliauja iš vienos balos ar ežerėlio į kitą; labiausiai tai pastebima specialiai balinių vėžlių apsaugai įsteigtų draustinių apylinkėse. Vėžliai be žmogaus pagalbos gamtoje dabar vargu ar išliktų. Jų kiaušinių dėjimo vietas ir pačius kiaušinius naikina plėšrūnai, tos vietos

užauga krūmais ir tampa netinkamos vėžliams. Jau keletą metų Metelių regioninio parko darbuotojai valo ir prižiūri Dzūkijoje esančias vėžlių kiaušinių dėjimo vietas, kerta krūmus ir savaimė užaugusius medžius. Kadangi vėžliukai iš kiaušinių gali išsiriti tik esant šiltai žemei, būtina, kad saulės spindulių neužstotų medžiai bei krūmai. Saugomos ir žemėje esančios dėtys² – kad jų nesunaikintų lapės, mangutai, jos pridengiamos tinklu, pro kurio akis vėžliukai gali lengvai išlįsti į žemės paviršių.

Pavienių balinių vėžlių pasitaiko pamatyti visur, net Žemaitijoje, Lietuvos šiaurėje ir Vilniuje. Gali būti, kad dalis šių roplių yra ne vietiniai, bet paleisti žmonių.

Ž pašlaitė – vieta palei šlaitą, pakalnė

dalgis – įrankis javams ar žolei pjauti

dėtis – vienam perėjimui dedami kiaušiniai

Atsakyk į klausimus, atlik užduotis. Remkis tekstu.

1. Kuriais metais balinai vėžliai įrašyti į Lietuvos raudonąją knygą? Pažymėk ☒. 1 taškas

A ☐ 1930 m.

B ☐ 1976 m.

C ☐ 1925 m.

D ☐ 1919 m.

2. Kodėl baliniai vėžliai įrašyti į Lietuvos raudonąją knygą? Pažymėk ☒. 1 taškas

A ☐ Nes tai vėžlių rūšis, gyvenanti Lietuvoje.

B ☐ Nes tai vėžlių rūšis, išlikusi iš senesnių laikų.

C ☐ Nes vėžliai be žmogaus pagalbos gamtoje neišliktų.

D ☐ Nes tai vėžliai, dar vadinami „geležinėmis varlėmis“.

3. Pažymėk ☒ keturis teisingus teiginius apie balinių vėžlių gyvenamąsias vietas Lietuvoje.

1 taškas

Baliniai vėžliai gyvena Pietų Lietuvoje.

☐

Baliniams vėžliams labai tinka krūmais apaugę vandens telkiniai.

☐

Šie gyvūnai gyvena mažuose vandens telkiniuose, kur gausu maisto.

☐

Šie vėžliai gyvena Dzūkijoje.

☐

Baliniai vėžliai paplitę visoje Lietuvoje.

☐

Šiems gyvūnams tinka ramios vietos.

☐

4. Kuo baliniams vėžliams svarbi šiluma? Pažymėk ☒ du teisingus teiginius.

1 taškas

Jie gali gyventi tik šiltame vandenyje.

☐

Tik sušilę jie gali maitintis ir virškinti maistą.

☐

Vėžliukai iš kiaušinių gali išsiristi tik esant šiltai žemei.

☐

Gyvenant šiltai užauga didesnis kiautas.

☐

Kai šilta, lengviau apsisaugoti nuo plėšrūnų.

☐

5. Kada baliniai vėžliai išlenda iš savo žiemoviečių? Pažymėk ☒.

1 taškas

A ☐ Kai labai sušąla.

B ☐ Kai gali maitintis ir virškinti maistą.

C ☐ Kai ištirpsta jų gyvenamų tvenkinių ledas.

D ☐ Kai sugalvoja keliauti į kitą vandens telkinį.

6. Kada išsirita vėžliukai? Pažymėk ☒.

1 taškas

A ☐ Pavasarį.

C ☐ Rudenį.

B ☐ Žiemą.

D ☐ Vasarą.

7. Kodėl patelės šliaužia ieškoti gerai saulės šildomų smėlėtų pašlaičių? Pažymėk ☒.

1 taškas

- A ☐ Kad ten padėtų kiaušinius ir iš jų išsiristų vėžliukai.
B ☐ Kad po žiemos miego pasišildytų.
C ☐ Kad organizmas geriau virškintų maistą.
D ☐ Kad rastų daugiau maisto.

8. Ar visi išsiristę vėžliukai tais pačiais metais žiemoja vandenyje? Pažymėk ☒.

1 taškas

TAIP ☐

NE ☐

Atsakymą paaiškink.

.....

.....

9. Kodėl Dzūkijos šienpjoviai balinius vėžlius vadina „geležinėmis varlėmis“? Pažymėk ☒.

1 taškas

- A ☐ Taip juos pavadino Raudonosios knygos sudarytojai.
B ☐ Todėl, kad jų kiautas yra labai kietas.
C ☐ Todėl, kad jų kiautas yra geležinis.
D ☐ Todėl, kad jie keliauja iš vienos balos į kitą.

10. Justas, atostogaudamas pas močiutę Žemaitijoje, nuėjo su ja prie ežero. Berniukas labai nustebo ten pamatęs balinį vėžlį, nes buvo skaitęs, kad šie gyvūnai gyvena Dzūkijoje. Kaip balinis vėžlys galėjo atsirasti prie Žemaitijos ežero? Pažymėk ☒.

1 taškas

- A ☐ Balinį vėžlį prie ežero paleido žmonės.
B ☐ Balinis vėžlys atropojo iš Dzūkijos.
C ☐ Balinis vėžlys atplaukė upe iš Dzūkijos.
D ☐ Balinio vėžlio kiaušinį atnešė lapė.

1 taškas

11. Kaip žmogus padeda išsaugoti balinius vėžlius?
Pažymėk ☒ tris teisingus teiginius.

Dėtis pridengia tinklu.

Išvaiko plėšrūnus.

Valo ir prižiūri Dzūkijoje esančias vėžlių kiaušinių dėjimo vietas, kerta krūmus ir savaime išaugusius medžius.

Perneša balinius vėžlius iš vienos balos ar ežerėlio į kitą.

Isteigia draustinius.

Šildo dėtis specialiais prietaisais.

1 taškas

12. Ko reikia, kad vėžliukai išsirstų? Pažymėk ☒ du teisingus teiginius.

Kad būtų palyginti ramu ir pakaktų maisto.

Kad dėčių nuo saulės spindulių neužstotų medžiai ir krūmai.

Kad netoliese būtų vandens telkinys.

Kad dėčių nesunaikintų mangutai ir lapės.

Kad vėžlių patelės kiaušas būtų labai didelis.

1 taškas

13. Koks yra šio teksto tikslas? Pažymėk ☒.

- A ☐ Supažindinti su balinių vėžlių mityba.
B ☐ Paaiškinti, kaip auginti balinius vėžlius.
C ☐ Suteikti naujų žinių apie balinius vėžlius ir jų apsaugą.
D ☐ Papasakoti apie vandens telkinius, kuriuose gyvena baliniai vėžliai.

14. Perskaitei du tekstus: „Vėžlys, kuris pametė vardą“ ir „Baliniai vėžliai“. Kas šiuos tekstus sieja?

1 taškas
